Okruhy státní závěrečné zkoušky

PEDAGOGIKA A ZÁKLADY PSYCHOLOGIE

KPG/ZAPP@, KPG/ZAPK@

program: Sociální pedagogika – NMgr. completus

platné pro akademický rok 2025/2026

1. Komunikace a její složky. Význam složek v komunikaci. Praktické využití složek komunikace. Komunikační schéma.

2. Komunikace jako součást profese. Moc a komunikace ve vztahu ke klientovi. Základní principy funkční komunikace s klientem. Chyby v komunikaci s klientem. Konflikt z pohledu komunikace. Charakteristika konfliktu, druhy konfliktu, vývoj konfliktu. Obecná pravidla řešení konfliktních situací.

3. Soudobé teorie vzdělávání. Spiritualistické teorie, personalistické teorie, kognitivně-psychologické teorie, technologické teorie, sociokognitivní teorie, sociální teorie a akademické teorie. Subjektivita a implicitní teorie. Póly reflexe výchovy.

4. Edukace jako formativní proces. Subjekt a objekt vzdělávání. Interakce mezi teorií a subjektivním konceptem výchovy. Edukace jako kognitivní proces.

5. Základní charakteristika osob se zdravotním postižením ve společnosti. Potenciální problémy osob se zdravotním postižením ve společnosti (přístupnost prostředí). Přehled platné mezinárodní a tuzemské legislativy a její dopad do praxe.

6. Úprava prostředí pro osoby se zdravotním postižením. Návrh úpravy konkrétní situace (přístupnost budovy, přístupnost služeb, krizové situace. Možnosti sociálního pedagoga při úpravě prostředí pro jedince se zdravotním postižením.

7. Vybrané koncepty hodnot a utváření hodnotového žebříčku podle vybraných autorů (např. Piaget, Kohlberg, Erikson). Hodnotová orientace člověka.

8. Práce s hodnotami na základě koncepce J. Piageta, práce s pravidly, konkrétní využití mikro příběhů. Práce s hodnotami podle koncepce L. Kohlberga, konkrétní příklady využití v praxi při práci s morálními dilematy.

9. Demografický kontext a aktivní stárnutí populace (strategické dokumenty o stáří jak v Evropě, tak v ČR). Vymezení pojmu gerontagogiky a její předmět. Její vztah k sociální pedagogice. Stáří a stárnutí v kontextu celoživotního učení (jejich specifika seniorů jako účastníků vzdělávání, péče o seniory v České republice, kvalita života ve stáří). Funkce vzdělávání seniorů.

10. Didaktické aspekty vzdělávání seniorů: specifika vzdělávání a učení v pozdní dospělosti. Instituce a programy vzdělávání seniorů. U3V, A3V, kluby seniorů jako nejvýznamnější příležitosti edukace seniorů. Aktuální problémy a témata vzdělávání seniorů.

11. Pojetí normy a normality. Duševní hygiena, duševní zdraví a rovnováha. Možnosti sociálního pedagoga v oblasti duševní hygieny.

12. Základní dělení psychických onemocnění, jejich příčiny a projevy (MKN-10). Etické a sociální dopady psychického onemocnění na jedince a společnost.

13. Pedagogická psychologie a její význam v sociální pedagogice. Možnosti pedagogické psychologie v praxi. Vztah sociální pedagogiky a pedagogické psychologie – vymezení kompetencí, možnosti spolupráce, základní odlišnosti.

14. Problémy v pedagogické praxi (. Pedagogicko-psychologické posouzení problémů. Návrh řešení těchto situací z pohledu sociálního pedagoga.

15. Supervize jako forma podpory sociálního pedagoga v praxi. Vymezení pojmu supervize a její dělení. Funkce supervize a možnosti jejího využití v praxi. Další možnosti podpory pedagogických pracovníků (koučink, mentoring) a jejich charakteristika.

16. Problémy v pedagogické profesi. Syndrom pomocníka, Syndrom vyhoření Zneužívání moci. Příčiny a projevy těchto problémů. Možnosti prevence a intervence.

17. Prevence a její role v sociální pedagogice. Metody a formy preventivních opatření rizikového chování z pohledu sociální pedagogiky. Zásady efektivní a neefektivní primární prevence, úskalí při jejich naplňování.

18. Preventivní programy (např. školní preventivní program a jeho struktura, tvorba a evaluace) a jejich obsah, evaluace.

19. Intervence. Základní znalosti v oblasti metod a forem práce s různými cílovými skupinami v rámci intervence (funkční a nefunkční metody intervence).

20. Tvorbu a plánování individuálních i skupinových intervenčních programů pro různé cílové skupiny sociální pedagogiky. Možnosti evaluace intervenčních programů.

Literatura:

BARTOŇOVÁ, Miroslava, OPATŘILOVÁ, Dagmar a VÍTKOVÁ, Marie. *Přístupy k dětem a mládeži se zdravotním postižením a sociálním znevýhodněním mimo školu: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2013.

BENEŠOVÁ, D. *Gerontagogika: vybrané kapitoly*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2014.

BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha, 1998.

BOĎOVÁ, V., HUTYROVÁ, M. a RŮŽIČKA, M. *Možnosti intervence u osob se specifickými poruchami chování a poruchami chování 1*. Studijní opory. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele.* 1. vyd. Praha: Portál, 2001.

DAŘÍLEK, P., KUSÁK, P. *Pedagogická psychologie*. Část A + B. 2. vyd. Olomouc: VUP, 2001. GAVORA, P. *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido, 2005.

GULOVÁ, L. *Analýza prostředí rozvíjející se společnosti jako východisko pedagogické intervence: Angola 2008-2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2012.

HALAMA, M. *Využití prvků z krizové intervence v práci učitele*. Praha: Lumen Vitale - Centrum vzdělávání, 2011.

HESS, A. K., HESS, K.D., HESS, T. H. *Psychotherapy Supervision: Theory, Research, and Practice.* New Jersey: J. Wiley and Sons, 2008.

HORSKÁ, V. 2009. *Koučování ve školní praxi.* 1. vyd. Praha: Grada, 174 s. ISBN 978-80-247-2450-8. HÖSCHL, C., LIBIGER, J., ŠVESTKA, J. *Psychiatrie*. Praha: Tigis, 2002.

CHILD, D. *Psychology and the Teacher*. 7. vyd. Londýn; New York: Continuum, 2004.

JANÍK, T., PEŠKOVÁ, K. et al. *Školní vzdělávání: od podmínek k výsledkům.* Brno: Masarykova univerzita. 2013.

KALVACH Z. a kol. *Geriatrie a gerontologie*. Praha: Grada, 2004.

KAST, V. *Krize a tvořivý přístup k ní: typy životních krizí, jejich dynamika a možnosti krizové intervence*. Vyd. 2. Přeložil Jana VAŠKOVÁ. Spektrum. Praha: Portál, 2010.

KISVETROVÁ, H., JEŽORSKÁ, Š. (2014). *Osoby se zdravotním postižením. Vybrané kapitoly I.* Olomouc: VUP.

KRHUTOVÁ, L. *Úvod do disability studies*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. MIOVSKÝ, M., AUJEZKÁ, A., BUREŠOVÁ, I., ČABLOVÁ, L., ČERVENKOVÁ, E. et al. *Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015.

MIOVSKÝ, M., GABRHELÍK, R., CHARVÁT, M., ŠŤASTNÁ, L., JURYSTOVÁ, L. et al. *Kvalita a efektivita v prevenci rizikového chování dětí a dospívajících*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015.

MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ČABLOVÁ, L., VESELÁ, M. a ZAPLETALOVÁ, J. *Návrh doporučené struktury minimálního preventivního programu prevence rizikového chování pro základní školy*. Praha: Klinika adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze v NLN s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2015.

MÜHLPACHER, P. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova Univerzita, 2009.

PÍŠOVÁ, M. a DUSCHINSKÁ, K. a kol. *Mentoring v učitelství.* 1.vyd. Praha: Karolinum, 2011. POTMĚŠILOVÁ, P. *Supervize v podmínkách speciálního vzdělávání.* 1. vyd. Olomouc: UP, 2014. PRUDKÝ, I. *Inventura hodnot.* Praha: Academia, 2009.

ŘÍČAN, P., KREJČÍKOVÁ, D. *Dětská klinická psychologie*. Praha, Portál, 2006.

SKALKOVÁ, J. *Pedagogika a výzvy nové doby.* Brno: Paido, 2004.

SMOLÍK, P. *Duševní a behaviorální poruchy.* Praha: Maxdorf, 1996.

SPILKOVÁ, V. a TOMKOVÁ, A. a kol. *Kvalita učitele a profesní standard. Výzkumný záměr Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání.* Praha: UK, 2010

STARÝ, Karel a kol. *Formativní hodnocení ve výuce*. Vydání první. Praha: Portál, 2016.

STEVEN, R., LEWOLT, B. *Getting: Secrets expert learners use to get straight.* 2nd ed. Camarillo, CA: BrainX, 2004.

SVATOŠ, T. *Kapitoly ze sociální a pedagogické komunikace*. Praha, 2002.

SVOBODA, M., ČEŠKOVÁ, E., KUČEROVÁ, H. *Psychopatologie a psychiatrie: pro psychology a speciální pedagogy*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2015.

ŠIMONÍK, O., HORKÁ, H., STŘELEC, S. *Hodnoty a výchova: sborník referátů z vědecké konference, která se konala ve dnech 30. - 31. srpna 2007 na Pedagogické fakultě MU v Brně*. Brno: [MSD], 2007. ŠPATENKOVÁ, N., SMÉKALOVÁ, L. *Edukace seniorů: geragogika a gerontodidaktika*. Pedagogika. Praha: Grada, 2015.
TESAŘOVÁ, M. a kol. *Jak na žáky. Zvládání náročných situací ve třídě*. Praha: Portál, 2016. VACEK, P. *Psychologie morálky a výchova charakteru žáků*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2000.
VALENTA, J. *Učíme (se) komunikovat: metodika komunikace v rámci osobnostní a sociální výchovy*. Kladno: AISIS, 2005.
VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*.
VYBÍRAL,Z. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000.